

Nieuwsbrief VEAN ERF Updates - Nummer 26, 2018

Nummer 26, 2018

Redactie: mr. F.M.H. Hoens.

INHOUDSOPGAVE

Hof van Justitie van de Europese Unie

[Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2018:485](#) 21-06-2018

Hof

[Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2018:5221](#) 13-12-2018

[Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2018:10743](#) 11-12-2018

[Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2018:4429](#) 27-11-2018

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2018:3424](#) 13-11-2018

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2018:3425](#) 31-07-2018

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2018:3423](#) 31-07-2018

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2018:3413](#) 10-07-2018

Rechtbank

[Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2018:11726](#) 12-12-2018

[Rechtbank Noord-Nederland, ECLI:NL:RBNNE:2018:4961](#) 05-12-2018

[Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2018:5136](#) 30-11-2018

[Rechtbank Rotterdam, ECLI:NL:RBROT:2018:9607](#) 23-11-2018

[Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2018:4043](#) 20-09-2018

[Rechtbank Zeeland-West-Brabant, ECLI:NL:RBZWB:2018:3209](#) 09-05-2018

Annotatie

[Gaaf de Europese erfrechtverklaring de nationale erfrechtverklaring
\(onbedoeld\) verdringen?](#)

mr. G.A. Tuinstra

ANNOTATIE

Gaat de Europese erfrechtverklaring de nationale erfrechtverklaring (onbedoeld) verdringen?***mr. G.A. Tuinstra***

Over het arrest Oberle (HvJ EU 21 juni 2018, zaak C-20/17, ECLI:EU:C:2018:485) is in Nederland al veel geschreven en gezegd. In het bijzonder over de vraag of de Nederlandse notaris zich het arrest moet aantrekken. Kan de Nederlandse notaris zijn bevoegdheid tot afgifte van een nationale erfrechtverklaring altijd ontlenen aan artikel 4:188 BW, of moet hij – in een internationale nalatenschap – zijn bevoegdheid toetsen aan artikel 4 ErfVo, net zoals van het Duitse Amtsgericht werd verlangd in het Oberle-arrest? Artikel 4 ErfVo luidt: ‘De gerechten van de lidstaat waar de erflater op het tijdstip van overlijden zijn gewone verblijfplaats had, zijn bevoegd om uitspraak te doen over de erfopvolging in haar geheel.’

Het Duitse Amtsgericht is een ‘gerecht’ in de zin van artikel 3 lid 2 ErfVo en (dus) artikel 4 ErfVo. De Nederlandse notaris is dat niet, want hij vervult geen gerechtelijke taak (vergelijk overweging 20 ErfVo). Daaruit kan men afleiden dat artikel 4 ErfVo niet van toepassing is op de notaris naar Latijns model – zoals de Nederlandse – bij de afgifte van een nationale erfrechtverklaring. In deze zin Kohler en Pintens in FamRZ 2018, Heft 18, p. 1377 en de voorlopige aannahme in Notafax 2018/233.

Zilinsky (WPNR 2018/7208) en Heijning (TE 2018/5) zien het anders. Zij betrekken het Oberle-arrest wel op de Nederlandse notaris. Heijning leidt uit het arrest af dat ook de Nederlandse notaris bij de afgifte van een nationale erfrechtverklaring kwalificeert als ‘gerecht’ in de zin van artikel 3 lid 2 ErfVo. Beide schrijvers wijzen op het risico van tegenstrijdige beslissingen als de Nederlandse notaris zich bij zo’n afgifte niets zou hoeven aantrekken van de bevoegdheidsregels van de ErfVo.

Het HvJ EU wijst nadrukkelijk op dit risico in zijn eindoordeel in het Oberle-arrest (punt 57): ‘De uitlegging van artikel 4 van de verordening dat deze bepaling de internationale bevoegdheid omschrijft van de gerechten van de lidstaten voor de procedures van afgifte van nationale erfrechtverklaringen draagt er, in het belang van een goede rechtsbedeling, toe bij

dat deze doelstelling wordt verwezenlijkt, door het risico te beperken dat parallelle procedures voor gerechten van verschillende lidstaten worden gevoerd en daaruit tegenstrijdige uitspraken voortkomen.’

Ruim voor het Oberle-arrest had Goossens in haar proefschrift *De Europese erfrechtverklaring* (diss. KU Leuven, Antwerpen: Intersentia 2016, nr. 742 e.v.) al uitgebreid aandacht voor deze problematiek. Zij onderscheidt drie mogelijkheden: 1. Gerechtelijke nationale erfrechtverklaringen vallen wel onder de bevoegdheidsregels van artikel 4 ErfVo en niet-gerechtelijke nationale erfrechtverklaringen – zoals de Nederlandse – niet. 2. Alle nationale erfrechtverklaringen vallen onder artikel 4 ErfVo. 3. Geen van de nationale erfrechtverklaringen vallen onder artikel 4 ErfVo. Ze zijn alle onderworpen aan de nationale bevoegdheidsregels van de autoriteit van afgifte.

Optie 1 wijst Goossens af. Ze laat zien dat door de Europese diversiteit in autoriteiten van afgifte, vorm en werking van nationale erfrechtverklaringen, bij optie 1 tal van scenario’s mogelijk zijn in internationaal verband. Niet alleen ten aanzien van bevoegdheidsregels, maar bijvoorbeeld ook ten aanzien van bewijskracht. Optie 1 lijkt haar daarom ‘onnodig complex, arbitrair en praktisch niet opportuun (...) zelfs indien een zuiver juridisch-technische analyse wel tot dit resultaat zou leiden.’ Optie 3 heeft Goossens’ voorkeur. Deze onderbouwt zij door een teleologische interpretatie. Optie 3 geeft ruimte aan de nationale erfrechtverklaring als volwaardig alternatief naast de Europese, zoals de ErfVo beoogt (art. 62 lid 2 en lid 3 ErfVo en overwegingen 67 en 69 ErfVo). Keerzijde van optie 3 is het risico van, door uiteenlopende autoriteiten afgegeven, conflicterende erfrechtverklaringen.

Door het Oberle-arrest is optie 3 een gepasseerd station en resteert optie 2 – in de gedachtegang van Goossens althans – als second best. Door de centralisatie van bevoegdheid in optie 2 is het risico van conflicterende erfrechtverklaringen minimaal. Keerzijde is dat de nationale erfrechtverklaring minder toegankelijk wordt. Men zal voor zowel de Europese als de nationale erfrechtverklaring naar hetzelfde loket moeten. Erfgenamen zullen vaker moeten afreizen naar het buitenland dan voorheen. De vraag rijst waarom men in een internationale nalatenschap dan nog zou kiezen voor een nationale verklaring in plaats van een Europese. Wellicht vanwege koudwatervrees of een verschil in kostprijs of geldigheidsduur (de Europese erfrechtverklaring is zes maanden geldig, art. 70 lid 3 ErfVo).

Als gezegd, het HvJ EU hecht in het Oberle-arrest nadrukkelijk aan het beperken van het risico van tegenstrijdige beslissingen (punt 57). Zilinsky stelt terecht dat op dit risico wel iets valt af te dingen. Immers, de autoriteiten passen toch hetzelfde recht toe. Toch lijkt me de toonzetting van het HvJ EU een serieuze aanwijzing dat ook de Nederlandse notaris – in een internationale nalatenschap – rekening moet houden met optie 2 (en allerm minst optie 1) en

zijn bevoegdheid tot afgifte van een nationale erfrechtverklaring moet toetsen aan artikel 4 ErfVo en idealiter uitdrukt in de verklaring zelf. Overigens past hier de relativerende opmerking dat artikel 4 ErfVo slechts de algemene bevoegdheid regelt. In de daarop volgende artikelen geeft de ErfVo de Nederlandse notaris een aantal herkansingen als erflaters laatste gewone verblijfplaats buiten Nederland ligt.

Voor mogelijk meer duidelijkheid over de consequenties van het Oberle-arrest voor de Nederlandse notaris, zullen we het antwoord op een andere prejudiciële vraag aan het HvJ EU moeten afwachten. Die vraag (C-658/17) luidt of de Poolse notaris die – op grond van een onbetwist verzoek en ter bekrachtiging van de erfstelling – een verklaring van erfrecht afgeeft, kwalificeert als ‘gerecht’ in de zin van artikel 3 lid 2 ErfVo.

Tot slot een ander vraagpunt. Had Vincent Oberle in Duitsland wellicht uit de voeten gekund met de in Frankrijk afgegeven nationale erfrechtverklaring? Volgens Zilinsky (WPNR 2018/7208) en Heijning (TE 2015/4 p. 86 en TE 2018/5 onder 5) is dit niet het geval, omdat de ErfVo de grensoverschrijdende erkenning van nationale erfrechtverklaringen niet zou regelen. In hun visie heeft een nationale erfrechtverklaring – anders dan de Europese – slechts lokaal effect. Heijning neemt aan dat artikel 59 ErfVo – dat voorziet in grensoverschrijdende bewijskracht van authentieke akten – geen basis biedt voor de erkenning van een (Nederlandse) nationale erfrechtverklaring in een andere lidstaat. Een akte opgesteld door een Nederlandse notaris is een ‘authentieke akte’ in de zin van artikel 1 onder i ErfVo (Ibili WPNR 2014/7024 onder 4). Waarom zou een door een Nederlandse notaris afgegeven nationale erfrechtverklaring dan niet onder artikel 59 ErfVo vallen, zoals Heijning stelt?

Bij advocaat-generaal Szpunar bespeur ik in overweging 39 van zijn Conclusie van 22 februari 2018 een rekkelijk geluid: ‘Niettemin konden nationale erfrechtverklaringen tot nog toe ook in andere lidstaten worden gebruikt. Er ontbreken aanwijzingen om aan te nemen dat de wetgever van de Unie voornemens was de stand van zaken te wijzigen. In het licht van overweging 69, tweede volzin, van de verordening nr. 650/2012 kunnen geïnteresseerden zich namelijk bedienen van andere instrumenten met dezelfde doeleinden waartoe de Europese erfrechtverklaring dient.’

Zou de nationale erfrechtverklaring nog slechts lokaal effect hebben, dan rijst wederom de hierboven gestelde vraag waarom men in een internationale nalatenschap nog zou kiezen voor een nationale verklaring in plaats van een Europese.

G.A. Tuinstra

RECHTSPRAAK

Kwijtingsverklaring is gift. Vernietiging wegens misbruik van omstandigheden.

X heeft geld geleend van Y, een dementerende vrouw. X betaalt een deel terug. Y verleent X finale kwijting voor het totaalbedrag.

De meerderjarigenbewindvoerder van Y vernietigt met succes de kwijtingsverklaring wegens misbruik van omstandigheden (art. 7:176 BW).

Als de kwijting al geen schenking is, voldoet deze in elk geval aan de vereisten voor een gift (art. 7:186 lid 2 BW), waarop de bepalingen van titel 7.3 BW in beginsel van overeenkomstige toepassing zijn (art. 7:186 lid 1 BW). Dat geldt ook voor artikel 7:176 BW, aldus het hof.

Y was oud, leed aan Alzheimer en was gemakkelijk beïnvloedbaar, wat X bekend was of behoorde te zijn, terwijl de handeling nadelig voor Y was. Deze feiten kunnen het beroep op artikel 7:176 BW dragen. Op X rust de bewijslast van het tegendeel, maar hij slaagt hierin niet.

Instantie: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

Datum uitspraak: 11-12-2018

ECLI: ECLI:NL:GHARL:2018:10743

Zaaknummer: 200.220.852/01

Rechters: H. de Hek, M.E.L. Fikkers en I.F. Clement

Wetsartikelen: 7:176 BW en 7:186 BW

RECHTSPRAAK

Agrarische bedrijfsopvolging en legitieme portie.

Vader en zoon X hebben een akkerbouwbedrijf in maatschapsverband. In 2010 heeft X het bedrijf zelfstandig voortgezet. De overnamesom is – onder begeleiding van accountants – zakelijk vastgesteld en hoger dan de agrarische waarde. Er is een meerwaardeclausule overeengekomen voor de duur van tien jaar.

Zoon Y en Z zijn vaders enige erfgenamen. X is door vader onderfd en heeft afstand gedaan van zijn legitieme portie. Volgens Y en Z zijn zij geschaad in hun legitieme rechten door meerdere giften van vader aan X.

De rechtbank neemt onder meer een gift aan ter grootte van de overnameprijs van het akkerbouwbedrijf, omdat vader deze aan X heeft kwijtgescholden. De meerwaardeclausule doet hier niet aan af. X beroept zich op de uitspraken van de Hoge Raad van 13 februari 2004 en Rechtbank Noord-Nederland van 22 oktober 2014. Volgens X is hij met vader, in weerwil van de notariële akte van levering, de lagere agrarische waarde overeengekomen. De rechtbank volgt X hierin niet. Uit de akte volgt dwingend de bedoeling van partijen dat de overnamesom hoger was.

In het gratis woonrecht dat vader aan X verleende, ziet de rechtbank geen gift schuil gaan. Vader en X hebben geen afspraken gemaakt over de duur van de bewoning en X heeft geen huur betaald. Vader had het (woon)genot kunnen opeisen. Hij is niet verarmd.

De rechtbank stelt een legitiem tekort voor Y en Z vast, waarvoor zij bij X als begiftigde kunnen inkorten (art. 4:80 BW en art. 4:89 BW).

X vreest executieverkoop van zijn bedrijfsactiva en X verzoekt daarom om het vonnis niet-uitvoerbaar bij voorraad te verklaren. De rechtbank vindt dat X zijn vrees onvoldoende heeft onderbouwd. X's verzoek om een betalingsregeling (art. 4:5 BW) wijst de rechtbank om dezelfde reden af.

Tot slot stelt X onrechtmatig onder druk te zijn gezet om afstand te doen van zijn legitieme en dat Y en Z misbruik maken van hun bevoegdheid (art. 3:13 BW). Ook dit standpunt schuift de

rechtbank als onvoldoende onderbouwd terzijde.

Instantie: Rechtbank Noord-Nederland

Datum uitspraak: 05-12-2018

ECLI: ECLI:NL:RBNNE:2018:4961

Zaaknummer: C/18/179551 / HA ZA 17-233

Rechters: M. Sanna

Wetsartikelen: 3:13 BW, 4:5 BW, 4:8o BW en 4:89 BW

RECHTSPRAAK

Europese erfrechtverordening. Bevoegdheid tot afgifte nationale erfrechtverklaring in internationale nalatenschap.

Vader Oberle overlijdt in november 2015, zonder testament en met achterlating van twee zonen als enige erfgenamen. Vader heeft de Franse nationaliteit en zijn gewone verblijfplaats in Frankrijk. De nalatenschap bevindt zich in Frankrijk en Duitsland.

Zoon Vincent verkrijgt in Frankrijk een nationale erfrechtverklaring. Als hij ook in Duitsland een nationale erfrechtverklaring verzoekt, verklaart het Amtsgericht Schöneberg zich onbevoegd, onder meer op basis van artikel 4 Erfrechtverordening (ErfVo). Hierin is bepaald dat het gerecht van de lidstaat waar erflater bij overlijden zijn gewone verblijfplaats had, bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging in haar geheel.

In hoger beroep vraagt het Kammergericht Berlin zich af of artikel 4 ErfVo van toepassing is op de afgifte van de nationale erfrechtverklaring en legt deze vraag voor aan het HvJ EU. Dat beantwoordt de vraag bevestigend.

Het HvJ EU kijkt hiervoor naar de bewoordingen en de context van artikel 4 ErfVO, maar hecht met name aan de doelstellingen van de verordening, waaronder de harmonisatie van internationale bevoegdheidsregels, zowel voor contentieuze als niet-contentieuze procedures.

De uitleg van artikel 4 ErfVo dat deze bepaling de internationale bevoegdheid omschrijft van de gerechten van de lidstaten voor de procedures van afgifte van nationale erfrechtverklaringen draagt er, in het belang van een goede rechtsbedeling, toe bij dat deze doelstelling wordt verwezenlijkt, door het risico te beperken dat parallelle procedures voor gerechten van verschillende lidstaten worden gevoerd en daaruit tegenstrijdige uitspraken voortkomen, aldus het HvJ EU.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 21-06-2018

ECLI: ECLI:EU:C:2018:485

Zaaknummer: C-20/17

Rechters: M. Ilešič, A. Tizzano, C. Toader, A. Prechal en E. Jarasiunas

Wetsartikelen: 4 ErfVo

RECHTSPRAAK

Geen schenkingstraditie, toch machtiging voor bewindvoerder om te schenken.

X is meerderjarigenbewindvoerder van zijn moeder. Voor het bewind heeft moeder (met vader) 120.000 euro geschonken aan X. Slechts door ziekte heeft moeder daarna zelf geen schenkingen meer kunnen doen. X heeft in 2014 en 2016 als bewindvoerder met rechterlijke machtiging schenkingen uit moeders vermogen aan zichzelf gedaan. In 2017 wordt zijn herhaald verzoek om machtiging afgewezen wegens het ontbreken van een schenkingstraditie (Aanbevelingen meerderjarigenbewind van het LOVCK).

In hoger beroep verleent het hof de machtiging alsnog (art. 1:441 lid 2 onder a BW). Het staat voor het hof voldoende vast dat het verzoek een uitvloeisel is van de door moeder zelf aan anderen geuite wens en intentie tot het doen van regelmatige schenkingen aan haar enige zoon als haar vermogen dit zou toelaten. Haar verzorgingsbehoefte loopt door de schenkingen geen gevaar.

Instantie: Gerechtshof 's-Hertogenbosch

Datum uitspraak: 13-12-2018

ECLI: ECLI:NL:GHSHE:2018:5221

Zaaknummer: 200.234.043_01

Rechters: J.C.E. Ackermans-Wijn, P.M.M. Mostermans en A.J. van de Rakt

Wetsartikelen: 1:441 BW

RECHTSPRAAK

Schenking van aandelen in vastgoed-bv en bedrijfsopvolgingsfaciliteit.

H bv verhuurt circa 1100 garageboxen en 57 bedrijfsruimten, met een geschatte waarde van tien miljoen euro. De aandelen in H bv worden gehouden door vader en moeder. Vader schenkt in 2016 aandelen aan hun beide dochters. Hun beroep op de bedrijfsopvolgingsfaciliteit (BOF, art. 35b SW 1956 e.v.) wijst de inspecteur af. In geschil is of H bv een materiële onderneming drijft als bedoeld in artikel 3.2 Wet IB 2001. Volgens de rechtbank is dit niet het geval.

De rechtbank verwijst hiervoor naar het samenhangende geding ECLI:NL:RBGEL:2018:5135, ook al gaat het daar om de toestand per 1 januari 2015. In dat geding oordeelt de rechtbank dat de activiteiten niet kunnen worden aangemerkt als meer dan normaal vermogensbeheer.

Instantie: Rechtbank Gelderland

Datum uitspraak: 30-11-2018

ECLI: ECLI:NL:RBGEL:2018:5136

Zaaknummer: AWB - 17 _ 1693

Rechters: A.F. Germs-de Goede, P.J. Tikken en S.J. Willems-Ruesink

Wetsartikelen: 35b SW 1956 en 3.2 Wet IB 2001

RECHTSPRAAK

Tuchtrecht. Weigerachtige en stalkende erfgenaam hindert notaris als bewindvoerder.

Een notaris is testamentair bewindvoerder over een tot een nalatenschap behorende woning in Spanje.

Een van de erfgenamen verwijt de notaris onder meer dat hij, na het neerleggen van zijn functie als bewindvoerder, geen verslag van zijn werkzaamheden heeft gedaan. Het hof vindt dat in dit geval niet klachtwaardig. Er was niets om rekening en verantwoording over af te leggen, omdat de bewindvoerder zijn werkzaamheden niet kon uitoefenen doordat de klager nergens medewerking aan verleende.

De notaris heeft bij de politie aangifte of melding gedaan van stalking door de klager. Ook dat acht het hof hier niet tuchtrechtelijk verwijtbaar, omdat de klager de notaris keer op keer beschuldigde van betrokkenheid bij moord, witwassen, testamentfraude en wat dies meer zij, alles zonder concrete onderbouwing.

Instantie: Gerechtshof Amsterdam

Datum uitspraak: 27-11-2018

ECLI: ECLI:NL:GHAMS:2018:4429

Zaaknummer: 200.238.759/01 NOT en 200.241.279/01 NOT

Rechters: J.H. Lieber, J.W.M. Tromp en B.J.M. Gehlen

Wetsartikelen: 4:164 BW

RECHTSPRAAK

Zorgkantoor kan te veel betaald pgb niet terugvorderen van moeder van overleden budgethouder.

Moeder heeft ten behoeve van haar minderjarige zoon in 2014 een Persoonsgebonden Budget (pgb) aangevraagd. Dit is als voorschot betaald. In 2015 wordt vastgesteld dat een deel moet worden terugbetaald door de zoon. In 2017 overlijdt de zoon. Moeder verwerpt zijn nalatenschap.

Het zorgkantoor vordert tevergeefs terugbetaling van moeder. Door de verwerping kan moeder niet als erfgenaam van de zoon worden aangesproken. Moeder heeft het bedrag als wettelijk veregenwoordiger van de zoon ontvangen, maar daarmee staat nog niet vast dat zij daardoor (ongerechtvaardigd) is verrijkt (art. 6:212 BW). En het enkele feit dat de ouder van een minderjarige een ontvangen pgb niet heeft verantwoord, betekent nog niet dat sprake is van een onrechtmatige daad jegens het zorgkantoor (art. 6:162 BW). Dat kan anders zijn als de ouder het pgb op valse gronden heeft aangevraagd of voor zichzelf heeft gebruikt.

Instantie: Rechtbank Rotterdam

Datum uitspraak: 23-11-2018

ECLI: ECLI:NL:RBROT:2018:9607

Zaaknummer: 7100618_23112018

Rechters: C. van Steenderen-Koornneef

Wetsartikelen: 4:190 BW, 6:162 BW en 6:212 BW

RECHTSPRAAK

Bewijsopdracht. Wilsbekwaamheid en authenticiteit handtekening van testateur.

Moeder laat vier kinderen als erfgenamen achter. Broer 1 wordt toegelaten te bewijzen dat moeders laatste testament nietig is wegens een geestelijke stoornis bij moeder (art. 3:34 BW). Het hof geeft hierbij aan dat slechts bewijskracht toekomt aan verklaringen van getuigen die uit eigen waarneming kunnen verklaren over de geestestoestand van moeder in de betreffende periode.

Het hof geeft broer 1 niet de gelegenheid nader onderzoek te doen naar de authenticiteit van moeders handtekening onder het testament. De verklaring van de notaris in de akte dat moeder de akte heeft ondertekend, heeft materiële bewijskracht. Broer 1 heeft onvoldoende gesteld om tot tegenbewijs te worden toegelaten. Hij heeft de echtheid niet duidelijk en ondubbelzinnig ontkend, maar zaait slechts twijfel.

Tot slot vordert broer 1 dat de andere erfgenamen worden veroordeeld tot het tijdelijk – totdat in de hoofdzaak arrest is gewezen – stilleggen van hun werkzaamheden als wettelijke vereffenaars. De verplichting van de vereffenaar om de schulden van de nalatenschap te voldoen, strekt tot bescherming van de schuldeisers (HR 19 mei 2017, ECLI:NL:HR:2017:939). Hun belang verzet zich tegen toewijzing van de vordering. In de vereffeningbepalingen ziet het hof evenmin grond voor toewijzing.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 13-11-2018

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2018:3424

Zaaknummer: 200.207.184/01

Rechters: A.H.N. Stollenwerck, C.M. Warnaar en L.C.A. Verstappen

Wetsartikelen: 3:34 BW

RECHTSPRAAK

Huwen in beperkte gemeenschap een schenking? Gemeenschap van bankrekening.

X en Y trouwen in 2008 na het maken van huwelijkse voorwaarden. Hierin komen zij een beperkte huwelijksgemeenschap overeen, bestaande uit een en/of-rekening en daarop betrekking hebbende schulden. Y is vermogender dan X. Y stort vlak voor het huwelijk 10 miljoen euro op de en/of-rekening. Tijdens huwelijk nemen X en Y geregeld en min of meer gelijkmatig op van de rekening. In de huwelijkse voorwaarden is voorts geregeld dat onttrekkingen aan elkaars vermogen een nominaal vergoedingsrecht opleveren.

In 2012 overlijdt Y. Y heeft dan 600.000 euro meer opgenomen dan X. X en de kinderen stellen als erfgenamen vast dat de nalatenschap een vergoedingsschuld heeft aan de beperkte gemeenschap van 600.000 euro.

Volgens de inspecteur heeft in 2008 een belaste schenking plaatsgevonden van Y aan X. De rechtbank is het hier niet mee eens.

De rechtbank wijst op de arresten van de Hoge Raad van 28 januari 1959 (ECLI:NL:HR:1959:AY1786, BNB 1959/122) en van 17 maart 1971 (ECLI:NL:HR:1971:AX5018, BNB 1971/95). De Hoge Raad nam geen schenking aan toen echtgenoten overgingen naar de wettelijke gemeenschap respectievelijk een finaal verrekenbeding alsof de wettelijke gemeenschap bestond. De Hoge Raad wees daarbij op de regels die de verhouding van de huwelijksgemeenschap beheersen en waardoor de echtgenoten niet kunnen beschikken over de goederen als afzonderlijk toekomstige vermogensbestanddelen. Ook zag de Hoge Raad geen op een bepaald ogenblik voltooide waardeverschuiving.

In 1957 en 1971 ging het om wijziging van het huwelijksregime tijdens huwelijk. In dit geval zijn X en Y de beperkte gemeenschap bij aanvang van hun huwelijk overeengekomen. Dit verschil rechtvaardigt echter geen andere uitkomst dan in 1959 en 1971, aldus de rechtbank.

Als uitgangspunt geldt dat het aangaan van een huwelijk, al dan niet onder voorwaarden, geen schenking is. Het aangaan van een huwelijk is immers niet gericht op de bevoordeling van de ander, maar op het in leven roepen van een familierechtelijke betrekking. Het ligt voor de

hand om ook bij een beperkte gemeenschap hiervan uit te gaan.

De onderhavige huwelijkse voorwaarden leiden niet tot een andere conclusie. Het feit dat een en/of-rekening wordt geopend waarop één echtgenoot een bedrag stort, is daarvoor niet voldoende. Ook daarvoor geldt immers dat beide echtgenoten gebonden zijn aan de regels die de verhouding van de huwelijksgemeenschap beheersen. X kon de gemeenschap niet eenzijdig beëindigen. Weliswaar brengt het karakter van een en/of-rekening mee dat X in beginsel over deze rekening kon beschikken als een haar afzonderlijk toekomend vermogensbestanddeel, maar dat acht de rechtbank niet doorslaggevend. Bij een gemeenschap van bankrekening is geen sprake van een voltooide waardeverschuiving, omdat ook toekomstige baten en lasten tot de gemeenschap behoren en dus ten tijde van het aangaan van het huwelijk nog niet kan worden vastgesteld of en tot welk bedrag er bij de opheffing van de gemeenschap aanspraken op enig vermogen bestaan.

Volgens de inspecteur hebben X en Y, mede gelet op de vaststellingsovereenkomst na Y's overlijden, niet gehandeld alsof sprake was van een gemeenschap van bankrekening, maar alsof sprake was van een gemeenschap van 10 miljoen euro, zodat er geen onzekerheid over was dat X recht had op 5 miljoen euro. De inspecteur vergelijkt de onderhavige gemeenschap met een beperkte gemeenschap van bijvoorbeeld een pand. De rechtbank gaat hier niet in mee. Ook als wordt gelet op de feitelijke uitvoering van de afspraken – zoals de inspecteur doet – is volgens de rechtbank geen sprake van een schenking, omdat in 2008 geen sprake was van een voltooide vermogensverschuiving.

Instantie: Rechtbank Gelderland

Datum uitspraak: 20-09-2018

ECLI: ECLI:NL:RBGEL:2018:4043

Zaaknummer: AWB - 17 _ 2566

Rechters: R.A. Eskes, A.M.F. Geerling en J.J.J. Engel

Wetsartikelen: 1 SW 1956

RECHTSPRAAK

Verstandelijk beperkte testateur. Relatief eenvoudig testament niet nietig wegens geestelijke stoornis.

Dit is het arrest na verwijzing door de Hoge Raad op 13 februari 2015 (ECLI:NL:HR:2015:311), toen de Hoge Raad het arrest van Hof Den Bosch van 7 mei 2013 (ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ9853) vernietigde.

Erflater heeft in zijn laatste testament (1990) de kinderen van zijn huishoudelijke hulp tot enige erfgenamen benoemd. Erflater was, door een ongeval in zijn kleuterjaren, verstandelijk beperkt. Een nicht van erflater stelt dat het testament nietig is omdat het onder invloed van een geestelijke stoornis zou zijn opgesteld (art. 3:34 BW).

Hof Den Bosch is de nicht hierin niet gevolgd. Volgens de Hoge Raad heeft het hof in 2013 een bewijsaanbod van de nicht onvoldoende gemotiveerd gepasseerd.

In een tussenarrest van 27 juni 2017 (ECLI:NL:GHDHA:2017:4266) laat Hof Den Haag de nicht toe te bewijzen dat erflater bij het maken van zijn testament in 1999 aan een geestelijke stoornis leed waardoor hij zijn wil niet kon bepalen. Ook feiten en omstandigheden voor en na het passeren van het testament kunnen hiervoor meewegen.

Ook volgens Hof Den Haag leveren de (nieuwe) getuigenverklaringen niet het bewijsvermoeden op dat erflater bij het testen aan een geestelijke stoornis leed die leidt tot nietigheid van het testament. Het hof neemt aan dat erflater het – relatief eenvoudige – testament heeft begrepen en de gevolgen heeft kunnen overzien. Voorts past zijn uiterste wil in de jarenlange band met het gezin van de huishoudelijke hulp.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 31-07-2018

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2018:3423

Zaaknummer: 200.197.283/01

Rechters: A.N. Labohm, E.A. Mink en A.H.N. Stollenwerck

Wetsartikelen: 3:34 BW en 4:55 BW

RECHTSPRAAK

Kamer ontruimen daad van zuivere aanvaarding? Bekostiging van gezamenlijke activiteiten gift?

Vader overlijdt in 2000, moeder in 2012. Zij hebben samen een zoon Z. Moeder heeft twee oudere dochters, X en Y.

Door een beroep op zijn legitieme portie in de nalatenschap van vader, heeft Z een vordering op moeder gekregen, die opeisbaar wordt door haar overlijden. Moeder heeft geen effect sortierend testament. Z erft haar nalatenschap met X en Y. In de nalatenschap van moeder doen Z en X beroep op hun legitieme portie.

Z en X stellen dat Y de nalatenschap zuiver heeft aanvaard door het meenemen van moeders televisie uit haar kamer in het verpleegtehuis. Het hof oordeelt – met inachtneming van artikel 4:192 oud BW (geldend tot 1 september 2016) – dat dit geen daad van zuivere aanvaarding is. Y heeft het apparaat meegenomen op last van het tehuis en Z en X waren niet in beeld. Y zag zich geconfronteerd met de situatie dat de kamer op korte termijn ontruimd moest worden. Daar komt bij dat de televisie geen waarde heeft en zich nog altijd onder Y bevindt. Y heeft de nalatenschap van rechtswege – na Z – beneficiair aanvaard (art. 4:192 lid 4 BW) en is niet in privé aansprakelijk voor de schulden van de nalatenschap (art. 4:184 lid 2 BW).

De nalatenschap van moeder is negatief. Inkorting van eventuele giften aan Y kan slechts betrekking hebben op een legitiem tekort in moeders nalatenschap, niet in die van vader.

De pinopnames – van in totaal 20.000 euro – die door moeder zijn besteed aan gezamenlijke activiteiten met Y, kwalificeert het hof niet als giften aan Y. Het primaire doel van moeder was dat zij het genot van haar geld kon hebben op de wijze die haar voor ogen stond, waarbij Y dat mogelijk kon maken door deel te nemen aan de gezamenlijke activiteiten. In wezen bevoordeelde moeder zichzelf. Het vermogen van Y is niet verrijkt. De legitimaire massa in moeders nalatenschap is negatief.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 10-07-2018

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2018:3413

Zaaknummer: 200.185.648/01

Rechters: C.M. Warnaar, A.H.N. Stollenwerck en D. Wachter

Wetsartikelen: 4:184 BW en 4:192 BW

RECHTSPRAAK

Waarneming notaris niet terstond gemeld bij KNB. Testament geldig.

A en B zijn in algehele gemeenschap van goederen gehuwd als B in 2016 overlijdt. A overlijdt in 2018. Het huwelijk is kinderloos gebleven.

Volgens de zoon van A is het laatste testament van B – uit 2016 – niet rechtsgeldig, doordat een waarnemer van de notaris het testament heeft gepasseerd en deze waarneming ruim acht maanden later is gemeld aan de KNB. De notaris moet de waarneming van zijn functie terstond aan de KNB melden (art. 29 lid 8 WNA) en dat is niet gebeurd. De WNA verbindt daaraan echter niet het gevolg van nietigheid van de akte, aldus de rechtbank.

Vervolgens is er discussie over de uitleg van B's testament (art. 4:46 BW), waarin staat: 'Voor het geval ik kom te overlijden benoem ik tot mijn enige en algehele erfgenamen, tezamen en voor gelijke delen, mijn kinderen.'

Volgens de zoon van A heeft B niet de bedoeling gehad om A te onterven en is het testament onduidelijk. Volgens de rechtbank wordt aan uitleg niet toegekomen, omdat de bewoordingen duidelijk uitdrukken dat alleen de kinderen erven. Het enkele feit dat A niet expliciet is ontferd, leidt niet tot een ander oordeel.

Instantie: Rechtbank Zeeland-West-Brabant

Datum uitspraak: 09-05-2018

ECLI: ECLI:NL:RBZWB:2018:3209

Zaaknummer: C/02/335870 / HA ZA 17-639

Rechters: S.H.L. Baggel

Wetsartikelen: 4:46 BW en 29 WNA

RECHTSPRAAK

Uitleg testament. Langstlevende partner ingeschreven op ander woonadres.

Erflater heeft in zijn testament zijn ongehuwde partner tot enig erfgenaam benoemd, onder de voorwaarde dat hun samenwoning door overlijden eindigt. Het testament betitelt de samenwoning onder meer als beëindigd als de partners niet langer op hetzelfde adres ingeschreven staan. De feitelijke samenwoning duurt voort tot erflaters overlijden. De partners zijn echter nooit op hetzelfde adres ingeschreven.

Tussen erflaters dochter en de partner is de uitleg van het testament in geschil (art. 4:46 BW). Volgens de rechtbank is de door de dochter voorgestane letterlijke uitleg – waarin de partner niet erft door de verschillende formele woonadressen – niet doorslaggevend. Gelet op de verhoudingen die de uiterste wil kennelijk wenst te regelen en de omstandigheden bij het testen, acht de rechtbank de feitelijke samenwoning doorslaggevend. De rechtbank wijst onder meer op het samenlevingscontract van de partners dat dateert van dezelfde datum als het testament.

Instantie: Rechtbank Limburg

Datum uitspraak: 12-12-2018

ECLI: ECLI:NL:RBLIM:2018:11726

Zaaknummer: C/03/250266 / HA ZA 18-246

Rechters: W.E. Elzinga

Wetsartikelen: 4:46 BW

RECHTSPRAAK

Verdeling nalatenschap. Overeenstemming? Waardepeildatum?

In geschil is of in 2001 een overeenkomst tot verdeling tot stand is gekomen tussen de erfgenamen van een nalatenschap die in 1999 is overgegaan. Het gaat om de tot de nalatenschap behorende aandelen in een bv. In 2001 heeft een notaris ter zake een overleg tussen partijen vastgelegd en een boedelbeschrijving gemaakt.

Het hof overweegt dat pas sprake is van verdeling, als partijen het eens zijn over de verdeling en de financiële afwikkeling daarvan en dat de feitelijke verdeling in beginsel als peildatum voor de waardering geldt.

Het hof leidt uit de beschikbare stukken niet af dat tussen partijen overeenstemming bestond over toedeling of verkoop van de aandelen, noch over de peildatum voor de waardering. De deelgenoten zijn ieder voor hun aandeel gerechtigd tot de aandelen, en een waardevermindering of -daling komt ten goede of ten laste van hen.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 31-07-2018

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2018:3425

Zaaknummer: 200.160.711/01

Rechters: A.N. Labohm, A.E. Sutorius-van Hees en prof. mr. dr. W. Burgerhart

Wetsartikelen: 3:182 BW